

II.ÚS 2239/24 ze dne 30. 9. 2024**Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu**

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Svatoně (soudce zpravodaje) a soudců Pavla Šámala a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky L. M., zastoupené Mgr. Markétou Chudáčkovou, advokátkou, sídlem Uruguayská 416/11, Praha 2 - Vinohrady, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne [redacted] č. j. [redacted] a rozsudku Okresního soudu v [redacted] ze dne [redacted] č. j. [redacted], za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem a Okresního soudu v [redacted], jako účastníků řízení, a nezletilé E. S. a M. S., jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatelka (dále též "matka") domáhá zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jimi došlo k porušení jejich práv podle čl. 10, 32 a 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 3 odst. 1 a 2, čl. 6 a 27 Úmluvy o právech dítěte. Stěžovatelka též navrhla odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem (dále jen "krajský soud").

2. Z ústavní stížnosti a jejích příloh se podává, že Okresní soud v [redacted] (dále jen "okresní soud") napadeným rozsudkem svěřil vedlejší účastnici (dále též "nezletilá") do péče matky (výrok I) a uložil vedlejšímu účastníkovi (dále též "otec") povinnost přispívat na výživu nezletilé počínaje dnem 1. 12. 2023 částku 500 EUR měsíčně, splatnou vždy do každého 15. dne v měsíci k rukám matky (výrok II). Dále bylo rozhodnuto, že otec je oprávněn se stýkat s nezletilou v každém lichém týdnu v roce v pátek od 11 hodin do 17 hodin a od soboty od 11 hodin do neděle do 15 hodin, v každém sudém týdnu v roce ve čtvrtek od 11 hodin do 17 hodin a v pátek od 10 hodin do 15 hodin a každý rok dne 25. 12. od 10 hodin do 17 hodin s tím, že otec nezletilou převezme ke styku v místě bydliště matky, kde ji po ukončení styku rovněž předá. Otec je oprávněn stýkat se s nezletilou v rámci území České republiky. Matka je povinna nezletilou řádně na styk s otcem připravit (výrok III). Tím se mění usnesení Okresního soudu v [redacted] o schválení dohody rodičů ze dne 14. 11. 2022 č. j. [redacted] (výrok IV). O nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu (výrok V).

3. K odvolání otce rozhodl krajský soud napadeným rozsudkem, že se rozsudek okresního soudu mění tak, že se nezletilá svěruje do střídavé péče rodičů tak, že od právní moci tohoto rozsudku bude nezletilá v každém sudém kalendářním týdnu od 8 hodin pondělí do 8 hodiny středy v péči matky, od 8 hodin středy do 8 hodin pátku v péči otce a od 8 hodin pátku do 8 hodin následujícího pondělí v péči matky a v každém lichém kalendářním týdnu od 8 hodin pondělí do 8 hodiny středy v péči otce, od 8 hodin středy do 8 hodin pátku v péči matky a od 8 hodin pátku do 8 hodin následujícího pondělí v péči otce; od 1. 6. 2026 bude nezletilá v každém sudém kalendářním týdnu od 8 hodin pondělí do 8 hodiny následujícího pondělí v péči matky a každém lichém kalendářním týdnu od 8 hodin pondělí do 8 hodiny následujícího pondělí v péči otce. Shora uvedená úprava péče nebude realizovaná v době od 8 hodin dne 23. 12. do 8 hodin dne 25. 12.; v uvedenou dobu bude nezletilá v každém sudém kalendářním roce v péči otce a v každém lichém kalendářním roce v péči matky. K převzetí a předání nezletilé bude docházet v místě bydliště matky. Otec je povinen s účinností od 1. 12. 2023 platit na výživu nezletilé částku 500 EUR měsíčně a s účinností od právní moci tohoto rozsudku částku 400 EUR měsíčně, a to k 15. dni v měsíci k rukám matky. Matka je povinna s účinností od právní moci tohoto rozsudku platit na výživu nezletilé částku 500 Kč měsíčně, a to k 15. dni v měsíci k rukám otce. Řízení o úpravu styku otce s nezletilou se zastavuje. Tím se mění usnesení Okresního soudu v [redacted] ze dne [redacted] č. j. [redacted] o schválení dohody rodičů (výrok I). Bylo též rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů před soudy obou stupňů (výrok II).

4. Krajský soud v napadeném rozsudku zejména shledal, že si je vědom nízkého věku nezletilé, nicméně rozhodnutím o střídavé péči má být naplněna potřeba nezletilé mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči. Nelze pominout, že rodiče první tři měsíce o dceru pečovali rovnoměrně, ale od doby, kdy společně nežijí, docházelo opakovaně k situacím, kdy s odkazem na zdravotní stav nezletilé, otec dceru neviděl po dobu několika týdnů. To v takto útlém věku nezletilé může ohrozit pouto, které si k otci vytvořila. Narušený vztah k rodiči může velmi vážně ovlivnit nejen aktuální psychický stav dítěte, ale též i jeho další vývoj a dospělý život. V tomto smyslu je nezbytné možnému narušování vztahu mezi dítětem a rodičem předcházet již od samého začátku rozpadu rodiny. Přičemž jedinou možnou prevencí je vytváření ekvivalentních možností rozvoje vztahu dítěte a rodiče. Nízký věk nezletilé byl zohledněn v režimu střídání. Byly nastaveny krátké intervaly, kdy se v péči o dceru budou rodiče střídát po dvou, resp. třech dnech. Tento režim umožňuje skutečnost, že matka hodlá být do tří let věku nezletilé na rodičovské dovolené a peníze na obživu čerpá z již vyplaceného příspěvku. Otec měl o takový režim střídání sám zájem a hodlá mu přizpůsobit pracovní režim. Krajský

soud výjimečně upravil intervaly střídání i v relativně vzdálené budoucnosti. Od čtyř let se v péči o nezletilou začnou rodiče střídát po jednom týdnu. Věk nezletilý už takové střídání umožní, rodiče budou mít možnost si v delších intervalech uspořádat své pracovní a soukromé záležitosti. Výjimku v intervalech střídání učinil krajský soud v době vánočních svátků, když neshledal žádný důvod, proč by nezletilá neměla tyto výjimečné dny prožít jednou s matkou a podruhé s otcem. Protože krajský soud změnil napadený rozsudek okresního soudu ve formě péče, musel nově rozhodnout i o výživném obou rodičů, jehož výši s ohledem na jejich majetkovou situaci nově stanovil.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka ve velmi obsáhlé ústavní stížnosti zejména namítá, že krajský soud svým postupem, kdy na základě převzatého skutkového stavu, od kterého se ale ve skutečnosti odchýlil a dospěl ke zcela odlišným závěrům, aniž by sám provedl dokazování, změnil rozhodnutí okresního soudu a nezletilou svěřil do střídavé péče, postupoval v rozporu se zásadou přímosti, dle níž dokazování provádí soud, jenž rozhoduje ve věci, a to při jednání, ke kterému předvolá účastníky řízení. Krajský soud též zcela ignoroval osobnostní prvky a nežádoucí chování otce, které zakládají důvodné podezření, že se jedná o osobu s narušenou strukturou osobnosti. Krajský soud také zcela ignoroval věk nezletilé, její zdravotní stav a její potřeby v tomto věku tak, aby se mohla fyzicky i psychicky dobře a zdravě vyvíjet. Krajský soud tak učinil zcela bezdůvodně a své odůvodnění založil na zcela nepochopitelných odkazech na obecné studie, názory a nálezy Ústavního soudu, ovšem konkrétní dopad a zamýšlená aplikace těchto zdrojů zůstává skryta. Odůvodnění krajského soudu tedy nespňuje přes veškerou snahu působit erudovaně dostatečné odůvodnění rozhodnutí v této konkrétní věci. Podle stěžovatelky tedy došlo k zásahu do jejich základních práv i práv nezletilé a k jejich porušení velké intenzity tím, že obecné soudy upřednostnily zcela právo otce oproti nejlepšímu zájmu nezletilé a bez náležitého dokazování krajský soud změnil rozhodnutí okresního soudu a svěřil nezletilou do rovnoměrné střídavé péče, aniž by k tomu byly splněny podmínky, kdy je zcela zásadní podezření u otce na diagnostikovatelnou poruchu osobnosti. Stěžovatelka je přesvědčena, že na základě nových důkazů, které též předkládá, je v současné době třeba zrušit i rozhodnutí okresního soudu, a věc vrátit k podrobnému řízení a odbornému dokazování.

III.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

6. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, "superrevizní" instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování soudů. Úkolem Ústavního soudu je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho použití na jednotlivý případ je v zásadě věcí soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

7. Proces interpretace a aplikace podústavního práva pak bývá stížen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí - z hlediska řádně vedeného soudního řízení - neakceptovatelné "libovůle", spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi podáván, resp. který odpovídá všeobecně přijímanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [srov. např. náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

8. Ústavní soud zastává zdrženlivý postoj k přezkumu rozhodování obecných soudů ve věcech péče o dítě. Posuzování těchto otázek je především v kognici těchto soudů, které v kontradiktorně vedeném řízení mají odpovídající podmínky pro dokazování a pro následné rozhodnutí věci. Do jejich rozhodování Ústavní soud zasahuje toliko v případech extrémního vykročení z pravidel řádně vedeného soudního řízení. V posuzované věci neshledal Ústavní soud v jejich postupu a v rozhodnutích žádné kvalifikované pochybení, jež by mohlo být z hledisek výše uvedených posuzováno jako porušení základních práv stěžovatelky, resp. nezletilé, a jež by mělo vést ke kasaci napadených rozhodnutí. Oba soudy ve věci provedly dostatečné dokazování a zabývaly se podstatnými kritérii pro rozhodnutí o stanovení péče o nezletilou. Zejména krajský soud své rozhodnutí řádně a přehledně odůvodnil a na jeho klíčových závěrech (sub 4) neshledal Ústavní soud žádné extrémní vybočení z výkladových pravidel s ústavní relevancí. Závěry krajského soudu jsou jasné, rozumné a logické [srov. k tomuto požadavku náleze ze dne 27. 3. 2012 sp. zn. IV. ÚS 3441/11 (N 61/64 SbNU 723)].

9. Ústavní soud zdůrazňuje, že se k rozhodování soudů o svěřených nezletilých dětech do péče vyjadřoval opakovaně a velmi obsírně (v podrobnostech viz např. usnesení ze dne 26. 7. 2016 sp. zn. III. ÚS 791/16). I když situace, v níž by nezletilé dítě mohlo zdárně prospívat ve střídavé péči obou rodičů, je vhodným řešením z hlediska přiměřenosti (nevyhnutelného) zásahu do ústavně zaručených práv rodičů a jejich nezletilých dětí, nejde o řešení jediné, nebo dokonce přednostní, přičemž tato priorita není v žádném případě zakotvena v zákoně (a to ani jako princip, natož jako pravidlo), a proto je úkolem obecných soudů, aby našly právě takové přiměřené řešení.

10. Střídavá péče nemusí být obecnými soudy obecně upřednostňována, neboť každou takovou věc považuje Ústavní soud za

potřebné posuzovat individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a zvláštnostem, s čímž koresponduje i jeho judikatura [srov. např. nález ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739) a usnesení ze dne 17. 3. 2015 sp. zn. IV. ÚS 106/15, ze dne 9. 4. 2015 sp. zn. IV. ÚS 582/15, ze dne 12. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 816/15, ze dne 12. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 1234/15, ze dne 19. 4. 2016 sp. zn. I. ÚS 4/15, a další]. Nelze pominout, že poměry ve věcech péče o nezletilé se mohou i v krátkém čase měnit, a tím i nově upravovat. Kritériem pro svěřeni dítěte do (jakékoliv) péče není (často jen subjektivní) přání konkrétního rodiče, nýbrž především tzv. nejlepší zájem dítěte (srov. čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte), které jako objektivní faktor musí být při rozhodování soudů předním hlediskem. Soudy se současně musejí snažit nalézt řešení, které nebude omezovat ani právo rodiče zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny podle požadavků přiměřenosti zásahu do jeho základních práv. Střídavou péči je třeba upřednostnit tehdy, je-li s přihlédnutím ke všem okolnostem věci nejvhodnějším uspořádáním zohledňujícím prioritní zájem dítěte (srov. např. usnesení ze dne 1. 2. 2018 sp. zn. IV. ÚS 101/18). Přesně k tomuto závěru dospěl krajský soud ve vztahu k nezletilé v nyní posuzované věci, a jeho závěr neshledal Ústavní soud jako neústavní.

11. Důvodem pro nesvěření nezletilé do výlučné péče matky tedy byly konkrétní okolnosti, které ve svém souhrnu vedly krajský soud k závěru o vhodnosti střídavé péče. Krajský soud své rozhodnutí dostatečně a srozumitelně odůvodnil, uvedl, jaké skutečnosti má za zjištěné, na základě jakých důkazů dospěl ke shora uvedeným závěrům, a které předpisy použil. Napadený rozsudek krajského soudu tak není ve střetu se zájmy nezletilé, naopak předním hlediskem při rozhodování byl podle Ústavního soudu nejlepší zájem nezletilé ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, o čemž svědčí důkladné odůvodnění napadeného rozsudku krajského soudu. Na tomto závěru nic nezměnila ani aktuální zpráva ve věci nezletilé zpracovaná dne 9. 9. 2024 orgánem sociálně-právní ochrany dětí, kterou si Ústavní soud v průběhu řízení o ústavní stížnosti vyžádal, a která je též doplněna o aktuální zprávu od praktické lékařky nezletilé. Z těchto podkladů není seznatelné, že by nezletilá ve střídavé péči řádně neprosplávala, a že by střídavou péčí bylo zasahováno do jejích práv.

12. Ústavní soud k posouzení vhodnosti střídavé péče uzavírá, že především obecným soudům náleží, aby s ohledem na zjištěný skutkový stav, a s přihlédnutím k nezastupitelné osobní zkušenosti vyplývající z bezprostředního kontaktu s účastníky řízení a znalostí vývoje rodinné situace, rozhodly o úpravě či změně výkonu rodičovských práv a povinností. Ústavní soud nemůže mít postavení konečného univerzálního "rozhodce", jeho úkol může spočívat pouze v posouzení vzniklého stavu z hlediska ochrany základních práv toho účastníka, jemuž byla soudem eventuálně upřena jejich ochrana (srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 106/15). Ústavní soud shledává, že je na obou rodičích, aby respektovali nejlepší zájem své nezletilé dcery a snažili se jí poskytnout (podle svých možností) co nejlepší rodinné zázemí pro její budoucí rozvoj.

13. Tvrdí-li matka, že jsou jí známe nové okolnosti, které vyvstaly po právní moci napadeného rozsudku krajského soudu, má možnost u obecných soudů navrhnout změnu péče o nezletilou. Jak účastníky řízení ostatně poučil krajský soud v bodě 29 napadeného rozsudku, změní-li se poměry, soud změni rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu (§ 909 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

14. V posuzované věci neshledal Ústavní soud v postupu a v rozhodnutí obecných soudů žádné kvalifikované pochybení, jež by mohlo být z hledisek výše uvedených posuzováno jako porušení základních práv stěžovatelky a jež by mělo vést ke zrušení napadených rozhodnutí, a to ani ve vztahu ke stanovení výživného a jeho výše. Tedy též rozhodnutí krajského soudu o výživném nelze označit za projev nepřijatelné libovůle, nýbrž je výrazem nezávislého soudního rozhodování, které nevybočilo z mezí ústavnosti.

15. Ústavní soud posoudil ústavní stížnost z hlediska kompetencí daných mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti. Protože ze shora uvedených důvodů nezjistil namítané porušení základních práv stěžovatelky (viz sub 1), dospěl k závěru, že jde o návrh zjevně neopodstatněný, a ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. S ohledem na skutečnost, že Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti ihned, jak to bylo možné, nerozhodoval samostatně o akcesorickém návrhu na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí krajského soudu.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 30. září 2024

Jan Svatoň v. r.
předseda senátu